

نگاهی به «المعجم» که تاکنون ۵۰ جلد آن توسط بنیاد پژوهش‌های آستان قدس رضوی به چاپ رسیده است

فخر پژوهش‌های قرآنی

کتاب اشاره کرده و اضافه می‌کند: «مؤلف در این کتاب، لغات قرآن را به ترتیب حروف الفبا چینش کرده و شرح هر لغت را در چهار بخش ارائه می‌دهد؛ ابتدا توضیحی کوتاه پیرامون ساختار لغت و تعداد کاربرد آن در سوره‌های مختلف قرآن گزارش می‌کند. سپس معنای واژه در منابع لغوی - به ترتیب تاریخ تألیف - ارزیابی می‌شود.

بعد از آن، نظرات مفسران گوناگون - از صدر اسلام تا زمان معاصر - درباره آن واژه آورده می‌شود و سپس از وجه ادبی به تحلیل واژه و ریشه‌شناسی آن و تبیین معنای حقیقی و مجازی آن می‌پردازد و در بخش آخر که مهم‌ترین بخش است، کاربردهای قرآنی آن واژه بر اساس تدبیر و تحلیل اطلاعات توسط نویسنده به خواننده ارائه می‌شود. به این ترتیب پژوهشگر قرآنی از مراجعه به سایر کتاب‌های لغت بی‌نیاز می‌شود.

در واقع این کتاب فراتر از یک کتاب لغت و به نوعی مجموعه‌ای از معارف قرآنی است؛ لذا به همین سبب به پیشنهاد حضرت آیت‌ا... خامنه‌ای عنوان «الموسوعة القرآنية الكبرى» به عنوان آن افزوده شده است.

زمینه شرح لغات قرآن کریم است. این اثر یکی از افتخارات علمی بنیاد پژوهش‌های آستان قدس رضوی و مورد وثوق اندیشمندان مسلمان است.

نخستین جلد المعجم در سال ۱۳۷۷ توسط بنیاد پژوهش‌های آستان قدس رضوی منتشر شد. تاکنون ۵۰ جلد از المعجم به چاپ رسیده و پیش‌بینی می‌شود شمار مجلدات آن به عدد ۷۵ برسد. این کتاب به زبان عربی تألیف شده و تاکنون افتخارات بسیاری کسب کرده است. در سال ۱۴۰۲ چهار جلد آن در مراسم مختلف و علمی آستان قدس با حضور آیات عظام و تولیت معزز آستان قدس رضوی رونمایی شده است.

در ده‌ها کشور اسلامی این کتاب موجود و جای خود را باز کرده است؛ علمای اسلامی با چشم‌اکرام به این اثر نگاه می‌کنند و یکی از منابع مهم برای فهم اعجاز و معارف قرآن است.

به ترتیب حروف الفبا

پژوهشگر قرآنی آستان قدس رضوی در ادامه به شیوه نگارش

نازلی مروت

پژوهشگر
وروزنامه‌نگار

«المعجم فی فقه لغة القرآن و سز بلاغته» دایره‌المعارفی درباره لغات قرآن کریم و حاصل تلاش چندین ساله زنده‌یاد آیت‌ا... واعظ‌زاده خراسانی و جمعی از همکاران ایشان است که به زبان عربی به رشته تحریر درآمده است. نگارش درباره توضیح لغات قرآن از قرن اول هجری بین مسلمانان مرسوم بوده اما می‌توان گفت «المعجم» جدیدترین و جامع‌ترین کتاب‌ها در

ویژگی‌های علمی المعجم

حجت‌الاسلام محمدحسن مؤمن‌زاده درباره زمینه شکل‌گیری تألیف المعجم می‌گوید: «قبل از تأسیس بنیاد پژوهش‌های اسلامی، فیش‌هایی از مباحث لغوی تفسیر تبیان شیخ طوسی توسط استاد واعظ‌زاده خراسانی جهت تدوین یک مجموعه لغوی درباره قرآن آماده شده بود. با تأسیس بنیاد پژوهش‌های اسلامی و تشکیل گروه قرآن، آن فیش‌ها به گروه قرآن منتقل و مباحث دیگری اعم از مباحث غریب‌القرآن و نکات بلاغی و تفسیری، فیش‌برداری و به آنها اضافه شد. این فیش‌ها، مواد اولیه کتاب را تشکیل می‌داد.

قبل از تکمیل این فیش‌ها، دو کار دیگر توسط سرپرست بنیاد انجام شد؛ مرحله اول، گردآوری منابع و گزینش بهترین مطالب برای چاپ و... و مرحله دوم، گزینش افرادی بود که از عهده کار برآیند و بتوانند پس از آموزش، مطالب مورد نظر را از کتاب‌های مختلفی که درباره قرآن نوشته شده استخراج و مواد اولیه این کتاب را تهیه کنند. پس از این دو مرحله و تهیه فیش‌ها به مقدار کافی، کار تألیف کتاب آغاز شد. چند نوبت هم ترتیب مباحث و کیفیت تنظیم مطالب تغییر پیدا کرد تا به آنچه اکنون شاهد آن هستیم انجامید. کارهای مقدماتی این کتاب حدود ۱۰ سال با یک گروه ۲۰ نفره زمان برد که در این مدت با دانش و معلومات و تبحری که آیت‌ا... واعظ‌زاده خراسانی داشتند کتاب‌های لغت و تفسیری لازم و کتاب‌های علوم قرآنی یا آثاری که به بحث خاصی از مباحث قرآن پرداخته است برای این کار انتخاب شد.

۱۰ سال تهیه منابع

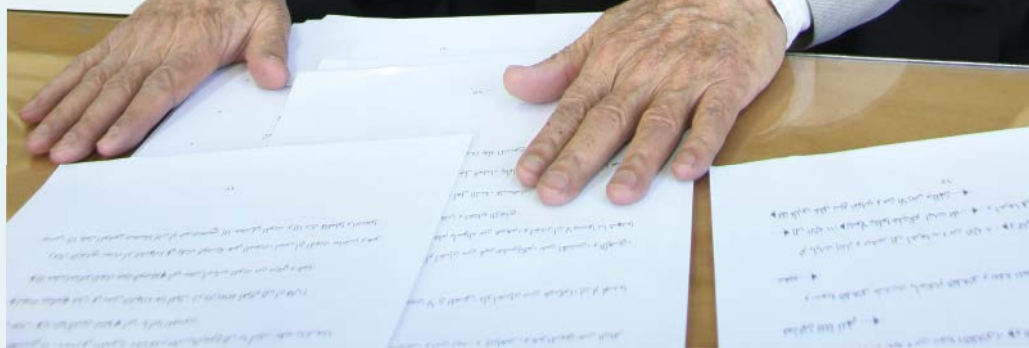
اکثر کتاب‌ها در دسترس نبود و زمان زیادی صرف شد تا این کتاب‌ها را از نمایشگاه‌ها، کتابخانه‌ها و دیگر مراکز جمع‌آوری کنند. در ضمن تهیه منابع کار فیش‌برداری هم انجام می‌شد. فیش‌برداری و تهیه منابع و تدوین نقشه و چهارچوب اصلی کتاب که به چه سبک و سیاق و روشی این کار انجام شود؛ حدود ۱۰ سال زمان برد. در این ۱۰ سال حدود ۵۰۰ هزار فیش جمع‌آوری شد. «پس از ۱۰ سال کارهای مقدماتی، نوبت به تألیف کتاب رسید. چندین بار طرح کتاب عوض شد تا این‌که به شکل حاضر تحقق پیدا کرد و نخستین جلد از این کتاب در دهه ۷۰ منتشر شد. زمانی که نخستین جلد چاپ شد، یکی از مراجع قم در جمع همکاران بنیاد گفتند که تاکنون بنیاد هزار عنوان کتاب به چاپ رسانده؛ ولی بیت‌الغزل و گل سرسبد آنها کتاب المعجم است. ایشان گفت تقاضا می‌کنم این کتاب در تیراژ بالا چاپ و به سفارتخانه‌های ایران در کشورهای اسلامی ارسال شود؛ سفرای ایران در دنیا به علمای شیعه و سنی این کتاب را هدیه کنند تا علما و دانشمندان بلاد اسلامی بدانند که در سایه جمهوری اسلامی چه کار عظیمی پایه‌گذاری شده است.

آیت‌ا... شیخ محمد واعظ‌زاده خراسانی کیست؟

شیخ ذوالفنون و صاحب‌سر آیت‌ا... بروجردی

آیت‌ا... محمد واعظ‌زاده خراسانی میان اهل علم به فقیه وحدت معروف است. شخصیت علمی او در حوزه‌های مختلفی تعریف شده بود. از این‌رودر زمان حیات مورد وثوق اندیشمندان مسلمان در حوزه‌های مختلف علوم انسانی بود. او که از شاگردان زعیم حوزه‌های علمیه شیعه؛ آیت‌ا... العظمی بروجردی بود، یکی از مؤثرترین چهره‌های تقریب مذاهب اسلامی در سده اخیر به شمار می‌رود.

گرچه چهره تقریبی آیت‌ا... پیش از سایر وجوه شخصیتی او مورد توجه اندیشمندان جهان اسلام واقع شده است و از آقای واعظ‌زاده شخصیتی فرامذهبی و فراملی ساخته امانی‌توان از سایر فعالیت‌های علمی آن فقیه فقید چشم‌پوشی کرد. برای معرفی بهتر پژوهشگر فرهیخته آستان قدس رضوی

و خدماتی که به جهان اسلام داشته آیت‌ا... واعظ‌زاده خراسانی خواهی

در تکاپوی علم و اندیشه

آیت‌ا... محمد واعظ‌زاده خراسانی خانواده‌ای دینی و دوستدار ائمه را محمد نامیدند.

پدر او مشهور به حاج شیخ مهدی و از خاندان صاحب‌نام علم و وعظ فراگیری قرآن وارد مکتب خانه شد در اواخر سلطنت رضاخان، پس پدر، راهی نجف اشرف شد و زمانی حوزوی را شروع و طی اقامت سه منطقه و مقداری از کتاب «مطلوب واعظ‌زاده در سال ۱۳۲۱ به ایران بازگشت در حوزه علمیه مشهد ادامه داد. از رکود حاصل از قیام گوهرشاد مصد اوایل تابستان ۱۳۲۸ راهی قم شد تحصیل شد، در طول این مدت و آیت‌ا... بروجردی و بیش از ۹ سال شرکت کرد. همچنین در درس آیت حاضر می‌شد. شیخ در این درس تقلید بزرگ شیعیان مقیم عراق (ه) در درس خارج (خيارات و مکاسب) کرد. به درس خارج اصول امام (ازاول) محمدیه و دروس دیگر (غیر از فقه نزد علامه محمدحسین طباطبائی ایشان درباره فلسفه و رد مارکسیسم

حضور در دانشگاه فردوسی

یکی از پربارترین دوره‌های زندگی او دانشگاه فردوسی مشهد برای تدوین دانشگاه فردوسی دعوت به کار شد دانشکده معقول و منقول (الهیات)